

## **A hitelintézetek likviditására vonatkozó prudens szabályok**

*Murányi Klaudia*

*Doktoranda, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola  
Email: muranyi.klaudia90@gmail.com*

### **Bevezetés**

A 2007-ben kezdődött pénzügyi válságban már megmutatkozott egy korai likviditási fázis, annak ellenére, hogy sok bank betartotta a tőke megfelelés követelményét, a likviditást prudens módon nem tudták kezelni. A válság hatására alakul ki a szemlélet, hogy a pénzügyi piacokon és a bankrendszer egészében a likviditás szükséges a megfelelő működéshez.

A Bázeli Bizottság 2010 szeptemberében végleges formában kiadta a Bazel III. egyezményt, melyben az egyik fő újítás a minimum likviditási standardok bevezetése volt. Ebben a keretegyezményben emelik ki először a likviditás fontosságát, ez előtt csak a szolvencia meglétével foglalkoztak a gazdasági szereplők. A Bazel III. globális standarddá válik, melynek átültetésére egy 10 éves időszakot biztosít a megalkotója, a bevezetésének kezdő időpont 2013.<sup>1</sup> A Bazel III. javaslat az európai jogrendbe való átültetését a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális szabályozására vonatkozó irányelv és rendelet (CRD IV./CRR) tartalmazza.

A válság hatására fogalmazódnak meg olyan kérdések, melyekre a javaslatcsomag próbál meg válaszokat találni: sok helyen változtat és új fogalmakat, eljárásokat vezet be. A két fő pillére a szavatoló tőke minőségének javítása, számításának új alapokra helyezése és a kvantitatív likviditási követelmények felállítása, valamint részletesen foglalkozik a partnerkockázat kérdésével is.<sup>2</sup>

Már a Bazel II. egyezményben részletesen kifejtett kockázatok mérésére vagy kezelésére pontosan azért van szükség, hogy egy likviditási krízis fennállása esetén legyen olyan tartaléka, megtakarítása a hitelintézetnek, amely fedezetet nyújthat a veszteségekre, valamint a likviditási kockázatok előrejelzéseire is külön módszereket alkalmazzanak. Ebből a megfontolásból a minimum likviditási standard keretein belül két megfelelési kritérium kerül bevezetésre, a rövid, valamint a hosszú távú likviditási követelmény. Ezek megvalósulására az egyezmény átmeneti időszakot biztosít, ezáltal is a hitelintézetek számára lehetőség nyílik, hogy korrigálni tudják a mutatóikat.

<b>Likviditási mutatók</b>										
Év	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
<b>LCR</b>	-	Megfigyelési periódus				Standard alkalmazása				
<b>NFSR</b>	-	Megfigyelési periódus							Standard alkalmazása	

*Forrás: <https://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/Bazel-III-es-a-szabalyozasi-keretrendszer-valtozasa-2010.pdf> 9. oldal (2014. november 20.).*

<sup>1</sup> Szombati, Anikó: Bazel III. rendszerszintű hatásai itthon és Európában. *MNB Szemle*, 2010. december, 33-34.

<sup>2</sup> Somogyi Virág – Trinh Tuan Linh: A Bazel III. szabályozás várható hatásainak elemzése Magyarországon. *Hitelintézeti Szemle*, 2010/5. 397-398.

A 2007-ben elindult gazdasági válság következménye, hogy számos sokkot megtapasztalt a szektor, és megfogalmazódott az igény arra, hogy egy olyan stressz-forgatókönyvet hozzanak létre, amellyel egy 30 naptári napos likviditási krízist képes túlélni az intézmény, az ehhez rendelt mutató a likviditási fedezeti mutató. A másik mutató, a nettó stabil finanszírozási mutató, az NFSR, megkívánja a bankoktól, hogy a finanszírozási profiljukkal kapcsolatban megvizsgálják az eszközök összetételét és a mérlegen kívüli tételek körét. A fenntartható finanszírozási profil célja, hogy csökkentse annak a valószínűségét, hogy a források romlása olyan likviditási helyzetet eredményezzen, amely növeli a bank kudarcat, és egy potenciálisan nagyobb stresszhelyzethez vezessen.

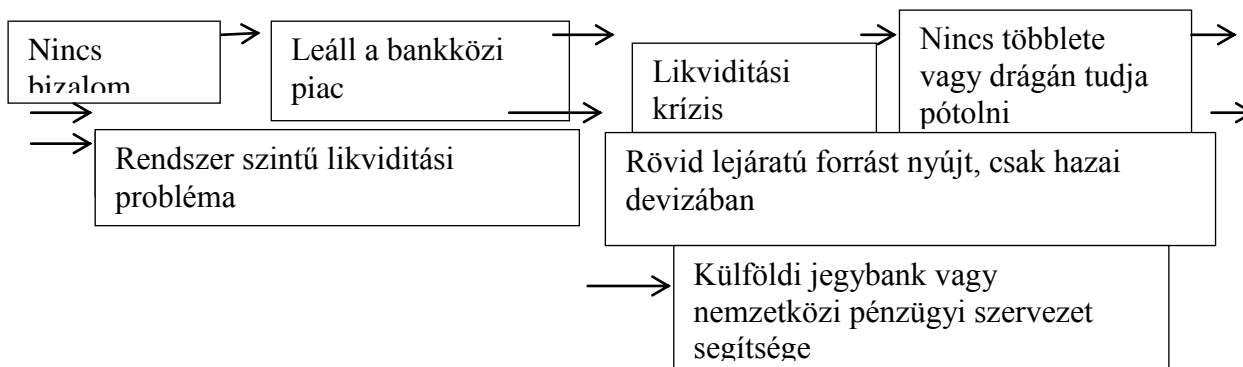
A vizsgálódásom középpontjában a minimum likviditási standardok bemutatása áll, valamint foglalkozom a követelmények részletezésével.

## 1. Likviditás fogalma és tényezőinek vizsgálata

A hitelintézetek és egyéb intézmények, vállalkozások esetén is a likviditás definíciója nem más, mint az *azonnali fizetőképesség*. A Bázel III. egyezményben emelték ki először a likviditás fontosságát, az eddigiekben csak a mindenkori fizetőképességről, tehát a szolvenciáról beszélhettünk.

A likviditás – mint fogalom és mint a prudens működés pillére – kialakulásához hosszú folyamat vezetett. Meglétehez olyan tényezők szükségesek, mint a bizalom, az intézeti háttér, és az innováció a pénzügyek területén. Ma a likviditást, fizetőképességet a pénzzel azonosítjuk, amely lehet készpénz és bankszámlapénz is, azonban a likviditással, likviditási mutatókkal a hitelintézetek összes eszközére és forrására számolnunk kell.

A bizalom ma is olyannyira fontos, mint régen, mert ha ez megrendül, egy rendszerszintű összeomláshoz vezethet.



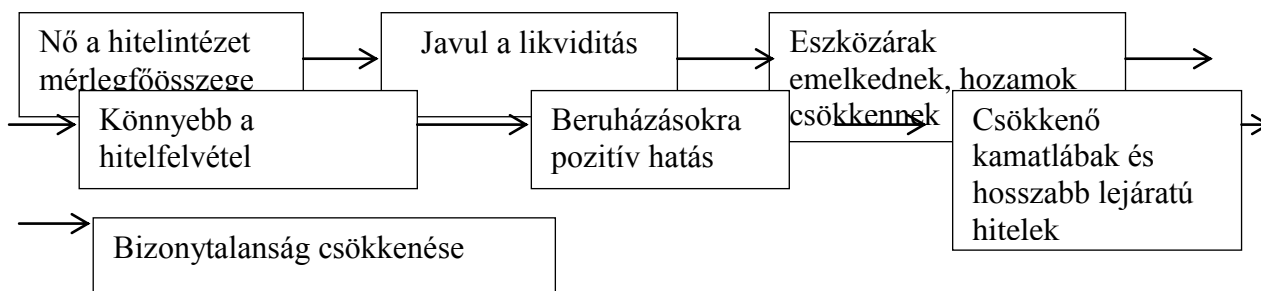
*Forrás: Radnai Márton – Vonnák Dzsamila: Likviditási kockázat az Európai Tőkeegyelelési Direktíva tervezett módosításában. Hitelintézeti Szemle 2009/3., 250. oldal alapján saját készítés.*

Az alábbi ábra segítségével szemléltetem, hogy a pénzügyi rendszerben a bizalom kérdésköre mennyire fontos, és ha ez hiányzik, hogyan juthatunk el addig, hogy a külföldi jegybankok vagy a nemzetközi pénzügyi szervezetek – többek között az IMF – segítségére szoruljon egy bankrendszer.

A bankok, hitelintézetek működése során a likviditás ingadozása szükségszerűnek mondható, azonban egy bizalmi alapokra támaszkodó piacon ennek kimutatása, kockázatkezelése nagyon fontos. Ha valamilyen oknál fogva nincs meg a bizalom, leáll a bankközi piac, ami az üzleti élet megtorpanását is jelenti. A betétesek kiveszik pénzeiket, a hitelek felvételi lehetősége pedig szigorodik ezáltal. Egy likviditási krízis kialakulásánál a hitelintézet két módon tud reagálni: vagy az eddigi tartalékjait használja fel a „pótlásra”, vagy más módon, drágábban tudja ezt pótolni. A második esetben lép be a központi bank, aki rövid

lejárátú forrással igyekszik segíteni, annak érdekében, hogy a rendszerszintű stabilitás megmaradjon. A központi bank a likviditását csak hazai devizában tudja fenntartani, azonban a bankrendszer hitelezése külföldi devizában történik és a felmerülő likviditási problémák megoldására csak a külföldi jegybankok vagy a nemzetközi pénzügyi szervezetek tudnak segítséget nyújtani.<sup>3</sup>

A gazdasági rendszer ciklikussága a likviditás területén is megmutatkozik. A pénz mint mesterséges társadalmi konvenció, *Karl Marx* szerint akkor tölti be funkcióját, ha mindenhol elismerik, képes betölteni a nemzetközi pénzismérvét. A hitelintézetek számára egyik legfontosabb funkció a felhalmozási, mivel annak érdekében, hogy nagyobb profitot termelhessen, még több pénz szeretne összegyűjteni.



*Forrás: Ács Attila: A likviditás dimenziói, Hitelintézeti Szemle 2011/3., 256. oldala alapján saját készítés.*

Az ábrán található levezetés a gazdasági élet konjunktúra-szakaszában figyelhető meg, a fellendülés időszakában milyen jelenségeket észlelhetünk, és a pozitív változások hogyan hatnak a beruházásokra. A hitelintézetek mérlegfőösszegének növekedése a felhalmozási funkcióra vezethető vissza, amikor is a begyűjtött pénzekből újabb pénzt próbál „termelni”. Ennek hatására a likviditása javul, nagyobb fedezettel rendelkeznek, növekednek az eszközárak, csökkennek a hozamok, így a hitelfelvétel feltételei kevésbé szigorúak. A vállalkozó szellemű ügyfelek számára a kedvező változás növeli a beruházási készséget, a beruházások számát növeli a hitelfelvétel könnyítése, valamint, hogy csökkenő kamatlábak mellett hosszabb lejáratú hiteleket generálnak az intézetek. A kamatláb és a lejárat együttesen csökkenti a bizonytalanságot, ennek eredményeképpen sokkal kiszámíthatóbb lesz a gazdaság és annak tervezése. A ciklikusság elvéből kiindulva a fellendülés időszakát a hanyatlás követi, amire szükséges a megfelelő felkészülés, tartalékolás.<sup>4</sup>

## 2. Minimum likviditási standard

### 2.1. Likviditási fedezeti mutató – LCR

A Bázeli Bizottság a likviditási fedezeti mutatóra (LCR) vonatkozó teljes szövegét 2013. január 6-án hagyta jóvá a *Group of Central Bank Governors and Heads of Supervision* (GHOS). A Bázel III. egyik lényeges eleme az LCR, amelyek globális érvényű szabályok a banki tőkeemfelelés és a likviditás vonatkozásában, emellett a G20-vezetők fogadták el.

Az LCR célja, hogy elősegítse a rugalmasabb bankszektori működést. Ezt azáltal képes megteremteni, hogy a bankok jó minőségű likvid eszközei, tehermentes pénzügyi állománya könnyen és azonnal átalakítható maradjon a magánpiacokra egy 30 napos likviditási stressz alatt is. Az LCR mutató javítja a bankszektor azon képességét, hogy egy esetleges sokk

<sup>3</sup> Radnai Márton – Vonnák Dzsamila: Likviditási kockázat az Európai Tőkeemfelelési Direktíva tervezett módosításában. *Hitelintézeti Szemle*, 2009/3.. 250.

<sup>4</sup> Ács Attila: A likviditás dimenziói. *Hitelintézeti Szemle*, 2011/3., 256.

elnyeléséből eredő pénzügyi és gazdasági stresszt megoldjon, ezáltal csökkenteni tudja a tovagyrűzés kockázatát a reálgazdaságban.

A 2007-ben kezdődött pénzügyi válságban már megmutatkozott egy korai likviditási fázis, annak ellenére, hogy sok bank betartotta a tőkemegfelelés követelményét, a likviditást prudens módon nem tudták kezelni. A válság hatására alakul ki a szemlélet, hogy a pénzügyi piacokon és a bankrendszer egészében a likviditás szükséges a megfelelő működéshez. A válság előtt egy élénk eszközpiacot figyelhetünk meg, a finanszírozás formái alacsony áron álltak rendelkezésre. A válság időszakában azonban ez gyors fordulatot vesz, a piaci feltételek változása szemlélteti, hogy a likviditás milyen hamar megszűnhet, és akár hosszabb ideig is fennállhat. A bankrendszer nyomás alá kerül, és szükségessé tette a központi bankok azon lépést, hogy támogassa a pénzpiacot és bizonyos esetekben az egyes intézményeket is.

A nehézségek következményeként megszűnnek a likviditási kockázat alapelvei. Válaszul 2008-ban a Bizottság kiadja a Likviditás kezelés és felügyelés alapelveit.<sup>5</sup> Ez a dokumentum részletes útmutatást ad a likviditási kockázat kezelésére és felügyeletére, feladata, hogy elősegítse a kritikus területen a jobb kockázatkezelést, de csak akkor, ha a bankok és a felügyeletük teljes körűen végrehajtják ezeket. A Bizottság figyelemmel kíséri a felügyeleti szervek végrehajtását annak biztosítása érdekében, hogy a bankok betartják ezeket az alapvető elveket működésük során. Az elvek kiegészítéseképpen a Bizottság létrehozta a két minimumkövetelményt a likviditás területén.

A két követelmény középpontjába két különálló, de egymást kiegészítő célokat fogalmaztak meg. Az első cél a rövid távú rugalmasság megőrzése, a likviditás biztosítása egy 30 napos stresszhelyzet túlélésére elegendő jó minőségű likvid eszköz felhalmozásával. A Bizottság ezen cél elérése érdekében dolgozta ki az LCR-re vonatkozó követelményeket. A másik cél a hosszabb távú likviditás fenntartása, ami további ösztönzése a bankoknak, hogy finanszírozzák a tevékenységüket folyamatosan és stabilabb források által. A két standard paraméterei speciálisak és nemzetközi szinten harmonizáltak, azonban vannak olyan elemei, melyek szabályozását tekintve megmaradnak nemzeti hatáskörben. Ebben az esetben követelmény a paraméterekkel szemben, hogy átláthatónak és világosnak kell lenniük nemzeti és nemzetközi szinten is.

Az LCR követelménye nemzetközileg aktív bankokra vonatkozik, akiktől elvárás, hogy megfeleljenek a kritériumoknak, és betartsák az alapelveket. A Bizottság által megállapított tőkemegfelelési követelményekkel összhangban a nemzeti hatóságok magasabb minimum likviditási szintet követelhetnek az intézményektől. A Felügyeletnek figyelemmel kell lenni arra, hogy vannak feltételezések az LCR-en belül, amely nem minden piaci körülmény esetén rögzíthető vagy nem minden stressz-időszakban. A Felügyeletnek szabadon kérhetnek további likviditási követelményeket, amennyiben úgy ítélik meg, hogy az LCR nem tükrözi megfelelően a likviditási kockázatot.

Tekintettel az LCR sajátosságaira, nem minden esetben elegendő az, ha minden dimenziót megvizsgálunk a bank likviditási profiljában. Ennek érdekében a Bizottság kifejlesztett ellenőrző eszközöket, melyek hozzájárulnak a globális, konzisztens likviditási kockázat felügyeletéhez. Ezek az eszközök kiegészítik az LCR-t, és a folyamatos nyomon követést valósítják meg a magasabb kockázati kitétségű bankok esetén, valamint megvalósítja a kommunikációt a hazai és fogadó hatóságok között.

A Bizottságnak továbbra is az a határozott álláspontja, hogy az LCR lényeges elem a Bázis III. egyezményben, ezen követelmények végrehajtása fogja segíteni a bankrendszer hatékonyabb és rugalmasabb működését. Annak érdekében, hogy a célok valóban megvalósuljanak egy lépcsőzetes bevezetés mellett döntött a Bázis III. minden elemét tekintve. A Bizottság további véleménye az, hogyha az intézmények nem érik el a minimum

---

<sup>5</sup> *Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision* („Sound Principles”).

követelményt, akkor a Felügyelet értékeli a helyzetet, és iránymutatást ad majd stresszhelyzet esetére az eszközök felhasználhatóságáról.

A 2007-ben elindult gazdasági válság következménye, hogy számos sokkot megtapasztalt a szektor, és megfogalmazódott az igény arra, hogy egy olyan stressz-forgatókönyvet hozzanak létre, amellyel egy 30 naptári napos likviditási krízist képes túlélni az intézmény. Minimális felügyeleti követelmény a bankoknak, hogy saját maguk végezzék el a stressz-teszteket, azokat kiértékeljék, és a likviditási mutatóknak megfeleljenek ezen felül pedig, hogy létrehozzák a saját intézményükre szabott forgatókönyvet ilyen helyzetekre. A belső stresszteszteknek hosszabb időre nézve kell elvégezni, mint 30 nap, és az eredményeket meg kell osztaniuk a felügyeleti hatósággal.

A rövid távú likviditási követelmények (liquidity coverage ratio – LCR) szerint a hitelintézetnek annyi jó minőségű likvid eszköze kell, hogy legyen, ami elég egy 30 napos stresszhelyzet túlélésére.

$$\text{LCR} = \frac{\text{jó minőségű likvid eszközök}}{\text{nettó kumulált pénzkirámlások a következő 30 napban}} > 100\%$$

Az LCR két részből áll:

- 1) jó minőségű likvid eszközök (HQLA)
- 2) teljes nettó pénzkiadás 30 napra nézve

A mutató azt mutatja meg, hogy a jó minőségű, tehermentes likvid eszközök a teljes nettó pénzkiadást egy 30 naptári napos időszakban milyen arányban fedezi.

### **2.1.1. A jó minőségű likvid eszközök (HQLA)**

Egy eszközzel a központi bank jogosult megállapítani, hogy valóban likvid-e. Általában azt a vagyont tekintjük likvidnek, amely könnyen és azonnal készpénzre váltható, vagy nagyon alacsony az értékvesztése. Az eszközöknek a következő jellemzőkkel kell rendelkezniük:

*Alapvető jellemzők:*

- *alacsony kockázat:* az olyan eszközök, amelyek kevésbé kockázatosak, általában magasabb a likviditásuk. A magas kibocsátói hitelbesorolás és az alacsony fokú alárendeltség növeli az eszköz likviditását. A rövid időtartam, az alacsony a jogi kockázat, az alacsony inflációs kockázat és a valuta alacsony árfolyam-kockázata mind fokozza az eszköz likviditását;
- *könnyű és biztos értékelés:* az eszközök likviditása nő, ha a piaci szereplők megállapodnak az értékéről. Eszközök egységesebbek, homogénebbek és egyszerű szerkezetűek, akkor általában jobban helyettesíthetőek, ami elősegíti a likviditás javulását. Egy jó minőségű likvid eszköz árképzési formulája legyen egyszerű kiszámolni, és nem függhet az erős feltételezések;
- *alacsony korreláció a kockázatos eszközöknél:* például pénzügyi intézmények által kibocsátott eszközök nagyobb valószínűséggel lehetnek illikvidek likviditási zavarok idején;
- *szerepel a fejlett és elismert tőzsdén:* azzal, hogy szerepel, növeli az eszköz átláthatóságát.

*Piacal összefüggő jellemzők:*

- *aktív és méretes piacon legyen megtalálható:* az eszköz legyen aktív közvetlen eladás vagy ún. repo-piacokon, ahol sok eladó-vevő, nagy és változatos a piaci szereplők száma, valamint nagy a kereskedési hajlandóság. A piaci szereplők

sokféleségéből adódóan csökkenti a piaci koncentrációt, és növeli a megbízhatóságot a likviditás a piacon. Megfelelő nagyságú piaci infrastruktúrával rendelkeznek;

- *alacsony változékonyság:* azoknak az eszközöknek, amelyeknek az árai viszonylag stabilak maradnak, és kevésbé hajlamosak az éles árcsökkenésre, idővel kisebb lesz a valószínűsége, hogy kénytelen értékesíteni annak érdekében, hogy megfeleljen a likviditási követelményeknek;
- *a lejárat minősége:* történelmileg, a piac azt a tendenciát mutatja, hogy bekövetkezik az ilyen típusú eszközök rendszerszintű válság

Az alapvető és piaccal összefüggő jellemzők mellett szükséges megemlíteni a működési követelményeket, melyek célja annak biztosítása, hogy a jó minőségű likvid eszközök állományát a bank oly módon kezelje, hogy ezek azonnal felhasználhatóak és tehermentesek legyenek, valamint mindezeket igazolni is tudja.

A jó minőségű likvid eszközöket az állományban két kategóriába sorolhatjuk. Az egyes eszközök vonatkozásában a banknak fel kell tüntetnie azt a kategóriát, melybe a stressz időszak első napján besorolta, függetlenül az eszköz hátralévő futamidejétől. Az első kategóriába tartozó eszközök korlátozás nélkül figyelembe vehetők a számláló kiszámolásánál, míg a második kategóriába tartozókat csak 40%-ig. A második kategória összeállítása képlékeny, mert a Felügyelet dönthet úgy, hogy további eszközöket sorol oda, azonban ezek figyelembevétele csak a mennyiségük 15%-ig lehetséges.

Az első kategóriába tartozó likvid eszközök köre korlátozott:

(a) *a bankjegyek és érmék;*

(b) *a jegybanki tartalékok* (beleértve a kötelező tartalékot is), olyan mértékben, hogy a jegybank lehetővé teszi számukra, hogy stresszhelyzet fennállása esetén le lehessen hívni;

(c) *az értékpapírokban megjelenő követeléseket*, amik meglétét garantálják például az állam, a központi bank, a Nemzetközi Fizetések Bankja, a Nemzetközi Valutaalap, az Európai Központi Bank és az Európai Közösség, illetve multilaterális fejlesztési bankok, és a mindegyikének megfelel a következő feltételeknek:

- 0%-os kockázati súly vonatkozik rá a Bázeli II sztxenderd módszere alapján végzett hitelkockázati besorolásnál;
- alacsony koncentrációban jelenik meg a piacon;
- már széles körben bizonyította, mint egy megbízható likviditási forrás a piacon; és
- nem kötelezettség egy pénzügyi intézményben vagy annak bármely kapcsolt szervezeténél.

(d) *állam vagy központi bank által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok* belföldi valutában vannak, akkor az állam vagy a központi bank országa, ahol a likviditási kockázat számolni kell, vagy a bank saját országában van a joghatóság;

(e) *a hazai állam vagy központi bank által kibocsátott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok* devizában vannak, akkor a joghatóság kérdése a likviditási kockázathoz fűződő ország alapján válaszolható meg.

A másik kategóriába olyan eszközök tartoznak, mint az alacsony hitelkockázatú vállalati kötvények vagy a fedezeti kötvények, melyeket további feltételek alapján lehet besorolni az egyéb likvid eszközök közé, felosztását tekintve 2B és 2A kategóriát értünk alatta.<sup>5</sup>

### **2.1.2. Összes nettó pénzkiáramlás**

<sup>5</sup> <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf> 7-18. oldal (2014. november 20.).

A teljes nettó pénzáramlás definíciója szerint az összes várható pénzkiráramlás mínusz összes várható pénzbeáramlás a megadott stressz-forgatókönyvben a következő 30 naptári nap vonatkozásában.

Összes várható pénzkiráramlást oly módon kell kiszámítani, hogy a különböző kategóriákban fennálló egyenlegeket, vagy különböző típusú kötelezettségek és mérlegen kívüli kötelezettségvállalások bizonyos százalékát, vagyis feltörési rátával szorozva lehet figyelembe venni. Összes várható pénzbeáramlás esetén is a különböző kategóriájú szerződéses követelések egyenlegének szorzata az előre meghatározott százalékokkal. A beáramlásokat csak a kiáramlások 75%-ig lehet figyelembe venni, valamint a jegybanktól érkezett beáramlást a mutatóba csak az 50%-os súlyával lehet beleszámítani.<sup>6</sup>

Az LCR bevezetésére 2015. január 1-jén kerül sor 60%-os megfelelési szinttel, majd a következő években egyenlő mértékkel (+10%) növekszik és 2019. január 1-jére éri el a 100%-ot. A fokozatosság elvének magvalósulása olyan célok mentén történik, hogy ez a megfelelés ne okozzon fennakadást a bank működésében, és folyamatos finanszírozási tevékenységet tudjon ellátni a gazdasági szereplőknek.<sup>7</sup>

	<b>2015. január 1.</b>	<b>2016. január 1.</b>	<b>2017. január 1.</b>	<b>2018. január 1.</b>	<b>2019. január 1.</b>
<b>Minimum LCR</b>	60%	70%	80%	90%	100%

*Forrás: <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>, 8. oldal (2014. november 20.).*

A bankok LCR mutatójának való megfelelése vagy javítása érdekében állampapírt vásárolhat, a finanszírozó ügyleteinek futamidejét meghosszabbíthatja, vagy a hitelezéseit visszafoghatná, azonban ez a lépés a gazdasági növekedést nem lendítené előrébb.<sup>8</sup>

## **2.2. Nettó stabil finanszírozási mutató – NFSR**

A Bázeli Bizottság másik kulcsfontosságú reformja a nettó stabil finanszírozási mutató (*net stable funding ratio* – NFSR), amely szintén a bankszektor rugalmasságát támogatja. A Bázeli Bizottság NFSR-re vonatkozó keretszabályait 2014. január 12-én hagyta jóvá a döntéshozó testület, a Group of Central Bank Governors and Heads of Supervision.

Az NFSR megkívánja a bankoktól, hogy a finanszírozási profiljukkal kapcsolatban megvizsgálják az eszközök összetételét és a mérlegen kívüli tételek körét. A fenntartható finanszírozási profil célja, hogy csökkentse annak a valószínűségét, hogy a források romlása olyan likviditási helyzetet eredményezzen, amely növeli a bank kudarcát, és egy potenciálisan nagyobb stresszhelyzethez vezessen. Az NFSR által megállapított korlátok arra ösztönzik a bankokat, hogy jobban értékeljék a finanszírozási kockázataikat minden mérlegen belüli és mérlegen kívüli tételük vonatkozásában. A Bizottság ezen követelmény esetén is a végrehajtásra határidőket szab meg.

A bankok döntő része olyan pénzügyi közvetítést végez, amelyek a lejáratái hozzájárulnak a hatékonyabb erőforrás-allokációhoz és a hitelek létrehozásához. A bankok növelni próbálják a tőkeáttételüket, valamint igyekeznek bővíteni a mérlegüket, azonban ezt nagyon gyorsan próbálják végrehajtani, olcsó és rövid távú finanszírozásokra támaszkodva. A gyorsan növekvő mérleg gyengíti a bankok azon képességét, hogy reagálni tudjanak egy likviditási

<sup>6</sup> <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>, 26.

<sup>7</sup> Uo. 8.

<sup>8</sup>

[http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai\\_cikkek/a-bankrendszer-jovoje/Csikos\\_Szomorjai\\_Baze\\_III\\_as\\_likviditasi\\_eloirasok.pdf](http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai_cikkek/a-bankrendszer-jovoje/Csikos_Szomorjai_Baze_III_as_likviditasi_eloirasok.pdf), 1-5.

sokk-helyzetre. Következésképpen nagy finanszírozási rések alakulnak ki, amelyek hatásai az egész pénzügyi rendszerre kihatnak.

A hosszú távú likviditási követelmény, a nettó stabil finanszírozási mutató (NSFR) a hitelintézet struktúrájának hosszabb távú stabilitását mutatja meg, az elérhető stabil források és a szükséges stabil források arányán keresztül egyéves időszakra nézve. Az arányának folyamatosan nagyobbnak vagy egyenlőnek kell lennie legalább 100 %-kal. Az alábbi mutató 2018-tól lesz kötelező jellegű.

$$\text{NSFR} = \frac{\text{elérhető stabil források}}{\text{szükséges stabil források}} > 100\%$$

Az NSFR elsősorban nemzetközileg egyeztetett definíciókon és kalibráláson alapul. Egyes elemek azonban továbbra is a nemzet mérlegelési jogkörébe tartozik, amit a jogi különbségeknek megfelelően alakít ki. Ennek megfelelően a nemzeti mérlegelésnek nyilvánvalónak és világosan körvonalazottnak kell lennie minden szereplő számára.

A legfontosabb eleme a felügyeleti megközelítés szerint a finanszírozási kockázatnak, hogy az NSFR-t ki kell egészíteni a felügyeleti értékelő munka által. Felügyelők megkövetelhetik az egyes bankoktól, hogy fogadjanak el szigorúbb normákat, amely tükrözi a finanszírozási kockázati profiljukat, és a felügyelő értékelés szerint megfelel a szilárd elveknek.

Az összegei a rendelkezésre álló és szükséges stabil forrásoknak a szabványban az alapján kerültek meghatározásra, hogy megfelelően tükrözze a kötelezettségek feltételezett fokú stabilitását és likviditását.

A kalibráció tükrözi kötelezettségek stabilitását két dimenzió keresztül:

(a) *a finanszírozás iránya* – az NSFR-t az alapján szükséges kalibrálni, hogy a hosszabb lejáratú kötelezettségek feltételezetten sokkal stabilabbak, mint a rövid lejáratú kötelezettségek.

(b) *A támogatás típusa és versenytől* – a NSFR aszerint legyen kiszámolva, hogy feltételezik, hogy a rövid lejáratú (lejárat kevesebb, mint egy év) betétek, amit a lakossági ügyfelek nyújtottak és azok a források, amit a kisvállalati ügyfelek nyújtottak, viselkedésük szempontjából sokkal stabilabbak, mint nagykereskedelmi finanszírozású, azonos futamidejű más partnerek viselkedése.

Annak megállapítására, hogy megfelelő mennyiségű szükséges stabil forrás álljon rendelkezésre a különféle eszközök esetén, a következő kritériumokat kell figyelembe venni, felismerve azt az esetleges kompromisszumot ezekben a kritériumokban:

(A) *rugalmas hiteltermelés* – az NSFR igényeli stabil forrás a hitelezés bizonyos hányadát a reálgazdaság érdekében, hogy biztosítsa a folytonosságot az ilyen típusú közvetítésben.

(B) *A banki magatartás* – az NSFR azzal a feltételezéssel számolnak, hogy a bankok keresik azokat a megfontolt adósok egy jelentős részét, akikkel megőrzik az ügyfélkapcsolatot.

(C) *Vagyon iránya* – az NSFR feltételezi, hogy bizonyos rövid lejáratú eszközök (lejárat kevesebb, mint egy év) igénylik a stabil források egy kisebb részét, mivel a bankok képesek lesznek ezeket elengedni, ahelyett, hogy maguk előtt gördítenék tovább.

(D) *Az eszközök minőségének és likviditásának értéke* – az NSFR feltételezi, hogy a tehermentes, jó minőségű eszközök, melyeket értékpapírosított és forgalmazott,



könnyen felhasználható biztosítékként vagy könnyen értékesíteni a piacon, nem kell teljes egészében finanszírozni stabil forrást.<sup>9</sup>

A számláló és a nevező tekintetében is faktorokat állapít meg, melyekkel szükséges a források, eszközök súlyozása. A kategóriák mindkét oldalán különböző szempontok alapján kerültek kialakításra, azonban az elmondható, hogy ellentétesen működnek. Ha az eszköz oldalon található tényező 100%, akkor a forrásoldali „párja” 0%.<sup>10</sup>

Az elérhető stabil forrás (ASF) mennyiségének a fő jellemzői az intézményi finanszírozási források viszonylagos stabilitásán alapul, beleértve a kötelezettségek szerződéses lejárátát, valamint azokon a különbségeken, finanszírozók különböző típusai milyen hajlandóságot mutatnak a támogatásaik visszavonásában.

Az ASF mennyisége úgy kerül kiszámításra, hogy az alapítási tőke és kötelezettségek könyv szerinti értéke öt kategória szerint kerülnek besorolás alá. Az összegeket minden egyes kategóriája szerint be kell szorozni a kategóriához tartozó ASF tényezővel, és a teljes ASF összegét a középértékek összeadásával kapjuk meg. Könyv szerinti érték az az összeg, amellyel a kötelezettség vagy a saját tőke instrumentumot rögzítették, előtte pedig minden szabályozási levonást, szűrőt vagy más korrekciókat megfelelően alkalmaztak rá.<sup>11</sup>

### **Az elérhető stabil forrásokra vonatkozó faktorok**

Faktor	A kategória összetevői
100%	<ul style="list-style-type: none"><li>• Összes szavatoló tőke</li><li>• Egyéb tőke eszközök és pénzbeli kötelezettségek, amelyek hátralévő futamideje egy év vagy több</li></ul>
95%	<ul style="list-style-type: none"><li>• Stabil lejárátú, nem esedékes betétek és lekötött betétek, amelyek hátralévő futamideje egy évnél rövidebb, amit a lakosság vagy a kkv-ügyfelek nyújtottak</li></ul>
90%	<ul style="list-style-type: none"><li>• Kevésbé stabil lejárát nélküli betétek és lekötött betétek, amelyek hátralévő futamideje egy évnél rövidebb, amit a lakosság vagy a kkv-ügyfelek nyújtottak</li></ul>
50%	<ul style="list-style-type: none"><li>• A forrás hátralévő futamideje egy évnél rövidebb és nem pénzügyi vállalati ügyfél nyújtja</li><li>• Operatív betétek</li><li>• A forrás hátralévő futamideje kevesebb, mint egy év és állam, állami szektorhoz tartozó szervezet, és nemzeti fejlesztési bank nyújt</li><li>• Egyéb forrás, amely hátralévő futamideje kevesebb, mint hat hónap és kevesebb, mint egy év, de nem szerepel a fenti kategóriákban, beleértve azt a forrást is, amit a központi bank vagy pénzügyintézet nyújt</li></ul>
0%	<ul style="list-style-type: none"><li>• Minden egyéb kötelezettség és saját tőke, ami nem szerepel a fenti kategóriába, beleértve azokat a kötelezettségeket, amelyeknek nincs meghatározva a lejárata</li><li>• Származékos követelések nettó származékos kötelezettsége, ha a kötelezettségek meghaladják a követeléseket</li></ul>

*Forrás: <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>, 9.*

A szükséges stabil források mérése során az intézmény eszközeinek a likviditási kockázat profilja szerinti főbb jegyeket és kitétségek egyenlegét vesszük figyelembe. A szükséges stabil források kiszámításánál a tényezők a könyv szerinti értékét vizsgáljuk meg a felsorolt kategóriák szerint. Az összeget a kategóriája szerint be kell szorozni a hozzá kapcsolódó RSF-faktorral. A teljes RSF összegét úgy állapítjuk meg, hogy a kategóriákban megállapított középértékekhez hozzáadódik az az összeg, amit a potenciális likviditási kockázattal szorzott

<sup>9</sup> <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>, 5-7.

<sup>10</sup> Somogyi-Trinh Tuan: i. m. 408.

<sup>11</sup> <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>, 7.

egyenlegek szorozva a hozzá tartozó RSF tényezővel kapunk meg. Az eltérő rendelkezés hiányában az LCR-nél meghatározottak az irányadók.

Az RSF tényezőkhöz rendelt különféle eszközök paramétereinek célja, hogy közelítsen az az adott eszköz értékéhez, amit finanszírozni kellene. A vagyont úgy kell elosztani a megfelelő RSF tényezők szerint, hogy ez alapuljon a hátralevő futamidőn vagy a likviditási értéken.<sup>12</sup>

### **A szükséges stabil forrásokra vonatkozó faktorok**

Faktor	A kategória összetevői
0%	Érmék és bankjegyek Minden jegybanki tartalékok Tehermentes hitelek a bankok prudenciális felügyeleténél, amelyek hátralevő futamideje kevesebb, mint hat hónap
5%	Tehermentes eszközök az LCR-nél ismertetett első kategóriában, kivéve érmék, bankjegyek és a jegybanki tartalékok
15%	Tehermentes eszközök az LCR-nél megemlített 2A eszközök
50%	Tehermentes eszközök az LCR-nél megemlített 2B eszközök HQLA megterhelése egy hat hónapos időszakra, vagy több és kevesebb, mint egy évre Hitelek a bankok prudenciális felügyeleténél, amelyek hátralevő futamideje hat hónap vagy annál kevesebb, mint egy év Működési célokra tartott betétek más pénzügyi intézménynél Az összes többi eszköz, ami nem szerepel a fenti kategóriákban, és amelyek hátralevő futamideje egy évnél rövidebb, beleértve azokat a kölcsönöket, amelyeket nem banki pénzügyi intézményeknek, a nem pénzügyi vállalati ügyfeleknek, a lakossági és kisvállalati ügyfeleknek, valamint azokat, amelyeket államnak, központi bankoknak és állami szektorhoz tartozó szervezetnek nyújtottak
65%	Tehermentes lakossági jelzálog, amelynek a hátralevő futamideje egy év, vagy ennél nagyobb és kockázati súlya kisebb vagy egyenlő 35 % Egyéb tehermentes hitelek, amik nem tartoznak a fenti kategóriákba, kivéve azokat a hiteleket, amit a pénzügyi intézményeknek nyújtottak, a futamideje egy év, vagy ennél több, kockázati súlya kisebb vagy egyenlő 35 % a sztenderd módszer szerint
85%	Egyéb tehermentes hitelek, amelyek kockázati súlya 35 %-nál nagyobb a sztenderd módszer alapján és a hátralevő futamidejű egy év vagy több, kivéve a pénzügyi intézményeknek nyújtott hitelek Tehermentes értékpapír, amely nem esett késedelembe és nem minősülnek HQLA-nak, beleértve a tőzsdén forgalmazott részvényeket Fizikai forgalmazott áruk, beleértve az arany
100%	Minden eszközök, amelyek a terheltet egy egyéves időtartamra vagy többre Származékos követelések nettó származékos kötelezettsége, ha a követelések meghaladják a kötelezettségeket Az összes többi eszköz, ami nem szerepel a fenti kategóriákba, beleértve a nem -teljesített hiteleket, kölcsönök a pénzügyi intézményeknek, amelyek hátralevő futamideje egy év vagy több, nem tőzsdei részvények, tárgyi eszközök, nyugdíj eszközök, immateriális javak, a halasztott adó követelések, megtartott érdekeltségek, biztosítási eszközök, leányvállalat érdekei, valamint a teljesített értékpapírok

*Forrás: <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>, 13.*

### **Konklúzió**

<sup>12</sup> *Forrás: <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>, 10.*

A likviditás a pénzügyi szabályozásban kulcsfogalomnak minősül, e téma kapcsán felmerülő kérdésekre a válaszadás releváns és kötelező nemzetközi, valamint nemzeti szinten is. Az egységes szabályozásnak minden területen meg kell valósulni, mert a különbségek akár negatív irányba is befolyásolhatják a hitelintézetek mutatóit. Álláspontom szerint a kötelező jellegű szabályozás azért fontos, mert a válságot követően szükséges a hitelintézetek megfelelő szinten történő koordinálása, elengedhetetlen, hogy a problémás helyzetekben egységes reakció történjen meg minden tagállamban.

Az új hitelintézetről és pénzügyi vállalkozásról szóló törvény szigorúbban szabályozza prudens működés egyes elemeit, azonban a likviditás – azaz a mindenkor fízetőképesség – megtartását fő iránymutatóként határozza meg a jogalkotó.

Egyetértek *Radnai Márton* és *Vonnák Dzsamila* cikkében megállapítottakkal, miszerint a bizalom mennyire meghatározó tényező a bankszektor körében, és ezen elem meglétének mennyire sok múlik. Bizalommal nem csak a pénzügyi szolgáltatás igénybevétele előtt kell, hogy rendelkezzen az ügyfél, hanem rövid és hosszú távon egyaránt.

A rövid távú likviditási követelmény szerint a hitelintézetnek annyi jó minőségű likvid eszköze kell, hogy legyen, ami elég egy 30 napos stresszhelyzet túlélésére. Ugyan a 30 naptári nap nem nevezhető nagy időintervallumnak egy bank működésében, de egy válságidőszak idején, a kiszámíthatatlan események miatt már hosszútávú mutatókra nem is lehet megfelelően támaszkodni. Ha ebből a szempontból közelítem meg a két mutató sajátosságait, paramétereit, akkor a rövid lejáratú mutatót tartom a megbízhatóbb forrásnak a bank likviditásának vizsgálatakor. Azért tartom jó megoldásnak a lépcsőzetes kialakítását, hogy a bankok minél hamarabb, könnyebben tudjanak alkalmazkodni a mutatóhoz, és ha erre már képesek, akkor jöhet a hosszabb távú előre gondolkodás.

A KPMG Tanácsadó Kft. által készített felmérés alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy a szakemberek a CRD IV. által megadott új követelményei közül az egyik legnagyobb kihívást a likviditási mutatóknak való megfelelés fogja jelenteni a magyar bankok számára.<sup>13</sup>

---

<sup>13</sup> <https://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/Bazel-III-es-a-szabalyozasi-keretrendszer-valtozasa-2010.pdf>, 9.